

Wrocław, 22 kwietnia 2025 r.

Bp prof. zw. dr hab. Jacek Kiciński CMF
Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu
Katedra Duchowości Kapłańskiej i Życia Konsekrowanego
ul. Katedralna 9
50-328 Wrocław

**Recenzja rozprawy doktorskiej ks. mgr lic. Grzegorza Mądrego
pt. *Świętość chrześcijańska w nauczaniu biskupa Kazimierza
Romaniuka ordynariusza diecezji Warszawsko-Praskiej (1992-2004)*
Warszawa, UKSW 2025, ss. 277.**

I. Wprowadzenie

Zagadnienie świętości jest niezwykle aktualne w każdym czasie życia Kościoła. Świętość bowiem jest egzystencjalną odpowiedzią człowieka na doświadczenie Bożej miłości. Mocą chrztu świętego każdy wierzący zostaje zaproszony do współpracy z łaską Bożą, a ta współpraca owocuje świętym życiem. Jest to zatem naturalny proces wzrastania na drodze wiary, której przejawem jest świadectwo miłości do Boga i drugiego człowieka.

Odnowione spojrzenie na świętość zaproponował Papież Franciszek w adhortacji *Gaudete et exultate* – o powołaniu do świętości w świecie współczesnym. Ojciec święty przypomina, że świętość rodzi się w codzienności. Jest ona najpiękniejszym obliczem Kościoła. By być świętym nie trzeba być biskupem, kapłanem, siostrą zakonną. Wszyscy jesteśmy powołani, by być świętymi, żyjąc z miłością i dając swe świadectwo w codziennych posługach tam, gdzie każdy się znajduje. Świętość, do której jesteśmy zaproszeni wzrasta w nas przez małe gesty (por. GE 16).

Świętość chrześcijańska w nauczaniu biskupa Kazimierza Romaniuka, to zagadnienie niezwykle interesujące i inspirujące. Mamy bowiem do czynienia z ukazaniem świętości w perspektywie kreślonej przez pasterza Kościoła, biskupa, profesora, a zarazem duszpasterza. Jest to zatem niezwykle cenne spojrzenie oparte nie tylko na wiedzy teoretycznej, ale poparte szeroko rozumianą pracą duszpasterską.

W obszarze opracowań teologicznych, a zwłaszcza w teologii duchowości nie znajdujemy tak całościowej analizy powołania do świętości, a tym bardziej opracowania dotyczącego teologii duchowości. Stąd też prezentowane badania są nie tylko nowatorskim ujęciem, ale oryginalną i całościową próbą ujęcia tematu świętości w nauczaniu bpa K. Romaniuka.

Należą się słowa uznania dla promotora niniejszej rozprawy doktorskiej ks. prof. Marka Tatara, znanego i bardzo cenionego teologa duchowości, jak i dla autora opracowania. Zechciał on bowiem zmierzyć się z tak obszerną literaturą związaną z twórczością bpa Romaniuka.

II. Ocena formalna rozprawy

1. Temat, problem, metoda

Temat rozprawy: *Świętość chrześcijańska w nauczaniu biskupa Kazimierza Romaniuka ordynariusza diecezji Warszawsko-Praskiej (1992-2004)* jest jednoznaczny. Wskazuje na perspektywę chrześcijańskiej świętości w nauczaniu wspomnianego bpa Kazimierza Romaniuka. Jako problem badawczy ks. Grzegorz Mądry stawia sobie potrójny cel pracy: przypomnienie nauczania biskupa Romaniuka w kwestii zagadnienia świętości, wzbudzenie zainteresowania jego twórczością naukową i pasterską poprzez zachęcenie innych do podejmowania dalszych badań naukowych nad jego spuścizną oraz prezentacja specyfiki duchowości biblijnej propagowanej przez bpa Romaniuka.

Jako metodę pracy naukowej Autor przyjął metodę analizy historycznej. Ta metoda doprowadziła ks. Grzegorza Mądrego do konkretnych wniosków, które ukazują doświadczenie świętości oraz wskazują na drogę uświecania się chrześcijanina w perspektywie eschatologicznego doświadczenia rzeczy ostatecznych. Tak przyjęta metoda pracy naukowej, konsekwentnie realizowana, przyczyniła się do powstania niezwykle solidnego opracowania.

2. Dobór literatury

Literatura recenzowanej dysertacji została podzielona na cztery części. Pierwszą z nich stanowią dokumenty Kościoła, następnie dokumenty papieży, dokumenty Kościoła w Polsce, a następnie Autor wskazuje na źródła, które dzieli na publikacje – książki, publikacje – artykuły, listy pasterskie, homilie, wywiady i inne. W bibliografii znajdujemy także obfitą literaturę pomocniczą. Co do literatury, zwłaszcza źródłowej, to recenzent jest pełen uznania dla tak licznie zgromadzonego dorobku bibliograficznego. Świadczy to o ogromnym

wysiłku nie tylko poszukiwawczym, ale i głęboko analitycznym. W zasadzie trudno wskazać na jakiegokolwiek braki w doborze tej literatury. Natomiast gdy chodzi o literaturę pomocniczą wydaje się, że Autor choć zgromadził jej bardzo dużo, to recenzent nie dostrzega bardzo ważnej pozycji związanej ze świętością osób świeckich autorstwa ks. prof. Wojciecha Zyzaka „Co mam czynić, aby osiągnąć życie wieczne” poświęconej duchowości chrześcijańskiej na świeckiej drodze życia. Niniejsze opracowanie jest jednym z najważniejszych ostatnich czasów w zakresie apostołstwa osób świeckich.

III. Struktura rozprawy

Rozprawa składa z czterech rozdziałów poprzedzonych solidnym wykazem skrótów oraz bardzo merytorycznym wstępem. Struktura rozprawy jest zasadna, logiczna i nie budzi jakiegokolwiek zastrzeżeń. Każdy z rozdziałów poprzedzony jest krótkim wstępem i zakończeniem. Na samym początku w pierwszym rozdziale zostają omówione antropologiczno-teologiczne podstawy świętości. Autor zwraca uwagę na dzieło stworzenia i zbawienia człowieka. Wskazuje na miłość Boga do człowieka, by następnie omówić teologiczne podstawy świętości. Te zaś omawia w kluczu: wiara w Boga Ojca, w Jezusa Chrystusa oraz w Ducha Świętego. Dopelnieniem jest wiara w Kościół oraz Maryjne podstawy świętości chrześcijanina.

Drugi rozdział rozprawy wskazuje na świętość chrześcijanina. Mamy tu do czynienia z pojęciem świętości w Biblii, zarówno w Nowym, jak i Starym Testamencie. Przypomniane zostają biblijne wzory świętości. Następnie Autor koncentruje uwagę czytelnika na naturze świętości, a w niej wskazuje na proces nawrócenia, realizację miłości wobec Boga i bliźniego oraz miłość miłosierną i aktywność człowieka. W tej części ks. Grzegorz wskazuje na uświęcający charakter pracy oraz odpoczynek jako dar na drodze do świętości. W ostatniej części tego rozdziału zostaje podjęte zagadnienie eschatologicznego wymiaru świętości, współczesne wzory oraz patriotyczny wymiar świętości.

Kolejny rozdział podejmuje zagadnienie eklezjalnej formacji chrześcijanina. Autor wskazuje tu na konieczność zakorzenienia chrześcijanina w strukturze Kościoła. Przejawem tego jest m.in. hierarchiczność Kościoła, przynależność do Ludu Bożego, świadomość obecności w obrębie Kościoła lokalnego. Następnie Autor prezentuje teologię duszpasterstwa bpa Romaniuka w kontekście jedności z duchowością formacyjną. Ważnym zagadnieniem jest duszpasterstwo parafialne w procesie formacyjnym. Uwzględnione tu zostają ruchy, wspólnoty, grupy parafialne oraz troska o Kościół i obowiązki laikatu.

W czwartym rozdziale dysertacji zostają omówione środki formacji duchowej chrześcijanina. Na samym początku Autor, idąc za wskazaniem bpa K. Romaniuka, wskazuje na sakramenty święte. Pośród nich zostają wyróżnione sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego, uzdrowienia oraz sakramenty w służbie komunii. Pośród środków formacji duchowej zostaje omówione zagadnienie modlitwy, ascezy, troski o ludzi bezdomnych. W dalszej części Autor kieruje czytelnika na znaczenie kultu na drodze do świętości. Szczególnie zostaje podkreślony kult miłosierdzia Bożego oraz kult Serca Jezusowego i kult Maryjny. W zakończeniu tego rozdziału zostaje omówione apostołstwo prawdy zwane apostołstwem biblijnym, rekolekcje oraz praktyka pielgrzymowania.

IV. Ocena merytoryczna

W ocenie merytorycznej należy zauważyć solidność opracowania. Temat rozprawy, postawiony problem znajdują swoje rozwiązanie w treści poszczególnych rozdziałów. Przyjęta metoda badawcza pozwoliła Autorowi osiągnąć zamierzony cel. Recenzowana rozprawa zasługuje na szczególne uznanie wobec rzeczywistości, z którą zmierzył się jej Autor. Dokonując analizy dorobku ks. bpa Romaniuka zostało ukazane bogactwo jego myśli, którymi dzielił się przy różnych okazjach. W jego nauczaniu można zauważyć jasny cel – towarzyszenie wiernym na drodze zbawienia. To właśnie towarzyszenie nazywa się drogą do świętości.

W opracowaniu zauważamy umiejętne przechodzenie od podstaw drogi do świętości poprzez jej istotę, eklezjalną formację, w której zostały zaproponowane konkretne środki duchowej formacji. Z punktu widzenia teologii duchowości rozprawa stanowi zwartą całość i zasługuje na uznanie.

Podczas lektury opracowania recenzent nie zauważa zagadnień dotyczących osób konsekrowanych. Rodzi się zatem pytanie, czy pasterz, który gromadził wokół siebie tyle osób wiernych, kapłanów, kleryków nie dostrzegał obecności życia zakonnego? Znajdujemy pewne wzmianki o zakonach, ale tylko i wyłącznie w perspektywie duchowości biblijnej. Kolejne zagadnienie, to obecność różnych wspólnot religijnych, stowarzyszeń życia apostołskiego. W trakcie posługi pasterskiej bpa Romaniuka następował w Polsce wielki rozwój m.in. Odnowy w Duchu Święty, był to czas wielkiego rozwoju Ruchu Światło i Życie oraz wielu innych. Czy te wspólnoty były w jakiś sposób obecne w życiu pasterza? Jak odnosił się do nich i jaki widział w nich potencjał na drodze do świętości? W ocenie recenzenta warto byłoby zamieścić choć jeden paragraf poświęcony aktualności nauczania bpa Romaniuka w świetle obecnej sytuacji społeczno-religijnej. Być może Autor w przyszłości podejmie to zagadnienie,

wówczas praca miałaby nie tylko walor historyczny, ale w pewnym sensie przyszłościowy – prorocki.

V. Wniosek końcowy

Opracowanie autorstwa ks. Grzegorza Mądrego stanowi ważny przyczynek w zakresie teologii duchowości, a zwłaszcza promocji duchowości biblijnej. Treści zawarte w dysertacji oparte są o bardzo bogaty materiał źródłowy i głęboką analizę naukową. Stanowi to wyraz wysokich kwalifikacji doktoranta i solidności warsztatu naukowego.

Stwierdzam zatem, że recenzowana rozprawa doktorska w pełni spełnia kryteria stawiane pracom doktorskim i zasługuje na wyróżnienie. Mając to na uwadze wnioskuję o dopuszczenie ks. Grzegorza Mądrego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A handwritten signature in blue ink, reading "Jacek Kiciński". The signature is written in a cursive, flowing style.